

BAKENS IN DE RECHTSPSYCHOLOGIE

Liber amicorum voor Peter van Koppen

ONDER REDACTIE VAN:

ROBERT HORSELENBERG
VERE VAN KOPPEN
JAN DE KEIJSER

Boom criminologie
Den Haag
2020

HET GELOOF IN DE WAARDEN VAN DE RECHTSSTAAT

Nederland versus de Filipijnen – een vergelijking met de focus op bedreigde advocaten

Hans Gaasbeek

INLEIDING

Professor Peter van Koppen heeft in zijn indrukwekkende carrière zeer veel onderzoek gedaan naar onderwerpen die liggen op het gebied van het bevorderen van een eerlijk proces, het voorkomen van onterechte veroordelingen of het tegengaan van fouten in strafrechtelijke of politionele onderzoeken. Nog in december 2019 volgt de Hoge Raad Van Koppen in zijn terechte kritiek op de ‘Mr. Big-methode’, waarbij de politie (zoals ook wel in andere landen voorkomt) undercover werkt als zogenaamde crimineel. Onder belofte van bijvoorbeeld een vaste baan of deelname aan een zeer profijtelijke criminele activiteit laat men een verdachte een bekentenis afleggen over diens vermeende betrokkenheid in een oude strafzaak. In casu betrof het twee eerdere berechte moordzaken, die de toets der kritiek niet konden doorstaan.

Het hoeft geen betoog hoe belangrijk het is dat bewijs betrouwbaar is en dat middels een eerlijk proces wordt rechtgesproken, en hoe belangrijk het is in dat kader dat de advocaat onafhankelijk en onbedreigd zijn werk kan doen, evenals de rechter en de officier van justitie.

Net als vele Nederlandse studenten in het kader van hun rechten- of criminologie-studie, in het bekende project ‘Gerede twijfel’, heb ik bij mijn werkzaamheden als advocaat tijdens strafprocessen, waar Van Koppen optrad als gerechtelijk deskundige, veel geleerd van professor Van Koppen voor wat betreft het kritisch kijken naar onderzoeksdossiers en het daadwerkelijk toetsen van daarin opgenomen conclusies en stellingen op hun juistheid.

Veelvuldig heb ik in strafprocessen kunnen terugvallen op – voor een eerlijk proces zeer belangrijke – onderzoeken in boekwerken van professor Van Koppen, alsook op hemzelf als getuige-deskundige in strafzaken.

Een van de vele voorbeelden daarvan is zijn onderzoek naar de waarnemingen van de verbalisanten met betrekking tot de veldslag bij Beverwijk tussen Feyenoord- en Ajax-hooligans, een zaak waarin ik zelf ook optrad als raadsman van een van de verdachten.

Professor Van Koppen heeft daarbij nooit onder stoelen of banken gestoken dat hij de internationale verdragen met mensenrechtenbepalingen een belangrijke rol toedicht, naast de waarden van de rechtsstaat en een onafhankelijke rol van advocaten, rechters en officieren van justitie daarin.

De Nederlandse advocatuur is professor Van Koppen enorm erkentelijk voor zijn grote verdiensten voor de Nederlandse strafrechtspleging. Op belangrijke gebieden heeft hij het denken in de dagelijkse strafrechtspraktijk beïnvloed, zoals ten aanzien van de uitermate belangrijke onderwerpen van getuigenherkenningen en onbetrouwbare bekentenissen als hiervoor vermeld, en de vele herzieningszaken waar zijn bijdrage een belangrijke rol in speelde.

Mijn eigen strafpraktijk is zeer beïnvloed door mijn vaste overtuiging dat voor een goed functioneren van de rechtsstaat een onafhankelijk en door de overheid beschermd juridisch systeem noodzakelijk is. Daarbij is het essentieel dat overheden zorgen dat rechters en officieren van justitie en advocaten hun werk in volstreekte onafhankelijkheid kunnen doen.

Dat geldt evenzeer voor de advocaten op wie ik mij nu toespits. De overheidstaken gericht op de bescherming van advocaten zijn onder meer vastgelegd in de zogeheten *Basic Principles on the Role of Lawyers* (Beginnelsen omtrent de Rol van Advocaten), vastgesteld door de Verenigde Naties, die vrijwel wereldwijd gelden.

Artikel 16 luidt:

‘Governments shall ensure that lawyers (a) are able to perform all of their professional functions without intimidation, hindrance, harassment or improper interference; (b) are able to travel and to consult with their clients freely both within their own country and abroad; and (c) shall not suffer, or be threatened with, prosecution or administrative, economic or other sanctions, for any action taken in accordance with recognised professional duties, standards and ethics.’

Artikel 17:

‘Where the security of lawyers is threatened as a result of discharging their functions, they shall be adequately safeguarded by the authorities.’

Artikel 18:

'Lawyers shall not be identified with their clients or their clients' causes as a result of discharging their functions.'

In mijn bijdrage in dit liber amicorum wil ik mij beperken tot de positie van bedreigde advocaten in het bestel van de rechtsstaat. Ik wil daarbij de positie van bedreigde advocaten in Nederland vergelijken met de positie van bedreigde advocaten op de Filipijnen en met name hoe de Nederlandse rechtsstaat reageert op een moord(poging) op een advocaat en hoe de Filipijnse staat op een dergelijke situatie reageert.

NEDERLAND

Onze Nederlandse samenleving werd op 18 september 2019 opgeschrikt door de nog onbegrijpelijke moord op onze gerespecteerde collega Derk Wiersum. Een jong gezin werd op wrede wijze van zijn vader beroofd. Alle geledingen van onze maatschappij waren en zijn nog altijd volstrekt ontdaan door deze agressieve moord op de openbare weg. Voor Nederland is zo'n moord in feite ongekend. Er is in Nederland na deze tragische gebeurtenis direct ingezet op een grootscheeps en diepgaand strafrechtelijk onderzoek naar de daders en opdrachtgevers van deze moord teneinde die zo spoedig mogelijk te berechten.

Ook wordt onderzocht of deze moord niet had kunnen worden voorkomen, gelet op het feit dat er al sprake was van eerdere dreigementen.

Dat geldt ook voor de moordaanslag op een Enschedese advocaat, begin november 2019. In vergelijking met de zaak Wiersum heeft deze zaak minder aandacht gekregen in de media. Het betreft hetzelfde type aanslag. In het geval van de Enschedese advocaat werd geschoten vanuit een rijdende auto terwijl hij de hond uitliet; Wiersum werd beschoten toen hij 's ochtends naar zijn werk vertrok.

In beide zaken is kennelijk voorafgaand het nodige onderzoek gedaan door de daders naar de dagelijkse gewoonten van de advocaten. In beide gevallen was de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid van tevoren al op de hoogte gesteld van het feit dat beide collega's ernstig werden bedreigd, kennelijk vanuit het zware criminele milieu. Naar het lijkt is in beide gevallen sprake van een advocaat die met volle inzet en moed zijn werk doet op zeer deskundige wijze. Het betreft advocaten die niet in het criminele milieu zijn geworteld. In beide zaken zijn grote onderzoeksteams opgezet voor het politionele onderzoek. De overheid heeft voluit haar afschuw van deze aanslagen tot uitdrukking gebracht (premier Rutte in de zaak van Wiersum: 'Je moet met je poten van onze advocaten afblijven'). Alom wordt betoogd dat deze aanslagen een aanslag op de rechtsstaat vormen. Vanuit de kring van collega's van Wiersum ontstond direct een initiatief

om een inzameling te houden ten behoeve van de studiemogelijkheden van zijn kinderen.

Of de Nederlandse overheid thans gericht is op de bescherming van de nabestaanden van Wiersum en van de Enschedese advocaat en zijn familie is mij niet bekend. Ook deze bescherming zou, zeker na het gebeurde, mijns inziens wel tot de taak behoren van de overheid. Hetzelfde geldt voor het bieden van eventuele financiële steun aan de familieleden van Wiersum, een voorvechter van de rechtsstaat. Het lijkt mij volstrekt gerechtvaardigd dat die zorg van staatswege wordt verleend, maar dat staat overigens niet als verplichting benoemd in de *Basic Principles on the Role of Lawyers* van de Verenigde Naties.

FILIPIJNEN

Met mijn kantoorgenote en echtgenote Symone Gaasbeek-Wielinga ben ik naast onze sociale advocatenpraktijk op vrijwillige basis actief voor bedreigde advocaten waar ook ter wereld, met name in het kader van de door ons opgerichte Stichting Dag van de Bedreigde Advocaat.

Deze stichting organiseert jaarlijks op 24 januari wereldwijd manifestaties van advocaten die op allerlei wijzen aandacht vragen voor de positie van advocaten in het dat jaar geselecteerde land. Er wordt bijvoorbeeld vaak in toga gedemonstreerd bij ambassades van het land dat dat jaar is geselecteerd, er worden petitie aangeboden en andere manifestaties gehouden.¹

Zo werd in 2015 op 24 januari de internationale Dag van de Bedreigde Advocaat voor de Filipijnse collega's georganiseerd. We boden op die dag wereldwijd dezelfde petitie aan de diverse ambassadeurs van de Filipijnen aan om de aandacht te vestigen op de moeilijke situatie van onze collega's. Reeds toen was daar het aantal moorden op juristen zorgwekkend groot. Dit leidde begin 2019 tot een direct hulpverzoek van de Filipijnse collega's naar aanleiding van het feit dat tijdens het regime van president Duterte het aantal moorden op advocaten, rechters en officieren van justitie, inclusief enkele *paralegals*, extreem toenam en zelfs meer dan verdubbelde. Het gaat om meer dan 50 geslaagde moordaanslagen per jaar.²

1. Reeds vanaf 1990 zijn wij voor de bedreigde collega's actief, eerst via de commissie Défense de la défense van de Europese Democratische Advocaten. In 2009 hebben wij het project gestart voor de jaarlijkse Dag van de Bedreigde Advocaat. Zie het rapport over de bedreigde advocaten in Pakistan op de website van de stichting: www.dayoftheendangeredlawyer.eu, de Stichting Dag van de Bedreigde Advocaat, die op 24 januari 2020 al voor de tiende keer op rij de focus richtte op bedreigde advocaten in een bepaald land waar ook ter wereld. Zo werd op 24 januari 2020 in zo'n 25 landen gemanifesteerd en werden bijeenkomsten georganiseerd voor de collega's in Pakistan.
2. Zie bijlage: lijst van moordaanslagen op advocaten, rechters, officieren van justitie en *paralegals* in de Filipijnen.

In het algemeen gaat het daarbij om professionals die mensenrechtzaken behandelen.

De Stichting Dag van de Bedreigde Advocaat werd benaderd door de Filipijnse organisatie National Union of Peoples' Lawyers (NUPL) met het verzoek om een factfinding missie te organiseren.

Naar aanleiding van dit verzoek is een internationale advocatendelegatie geformeerd, die in maart 2019 een onderzoek op de Filipijnen deed. De groep bestond uit advocaten afkomstig uit Japan, Korea, Italië, de Verenigde Staten, België en Nederland.

Op een persconferentie op 18 maart 2019 in Manilla werden de bevindingen van de onderzoekscommissie gedeeld met de landelijke pers, radio en televisie op de Filipijnen. Dit leidde meteen tot scherpe reacties van de woordvoerder van de president, die de commissie op de landelijke televisie neerzette als 'een stel idioten', overigens dezelfde eretitel die enkele maanden daarvoor was toebedeeld aan de Filipijnse bisschoppen die de aandacht vroegen voor de vele duizenden drugsdoden die tijdens het regime van president Duterte zonder enige vorm van proces op straat geëxecuteerd zijn. Na deze persconferentie werd de commissie op intimidierende wijze achtervolgd en drongen staatsveiligheidsmensen zich op, zelfs tot in het hotel. Onze delegatie heeft voortijdig de thuisreis aanvaard.

Ons rapport van bevindingen werd verstuurd aan een groot netwerk van internationale advocatenorganisaties en balieorganisaties, alsmede aan internationale instituten en mensenrechtenorganisaties. De bevindingen van de internationale advocatendelegatie waren in grote lijnen de navolgende:

- Veel van de vermoorde juristen hadden eerst op anonieme zwarte lijsten gestaan of met foto's op affiches van onbekende herkomst, waarbij zij dan beschuldigd werden van banden met communisten of terrorisme of het beschermen van drugsdealers. Deze zogeheten *red tagging* en *drugs tagging* vinden openlijk plaats, anoniem.

De *tagging* vindt ook heel veel plaats in de media, waarbij leger-, politie- of overheidsfunctionarissen andere personen of groeperingen, onder wie advocaten, ervan beschuldigen terrorist of communist te zijn, dan wel helper van drugscriminelen.

De president zelf heeft in het openbaar sinds zijn benoeming drie jaar geleden herhaaldelijk in officiële toespraken uitgesproken dat advocaten die drugscriminelen of drugsverslaafden verdedigen, even erg zijn als hun cliënten en ook 'gepakt' moeten worden. Ook de advocaten zijn dan dus slachtoffer van *red tagging*.

Uit eerdere rapporten, alsook uit het eigen onderzoek van de onderzoekscommissie, blijkt dat deze zwarte lijsten, foto's en andere vormen van *tagging* oproepen tot geweldpleging en direct leiden tot de vele moordaanslagen.

Voor zover de commissie kon vaststellen vindt geen strafrechtelijk politieonderzoek naar de bedreigingen, de affiches, de zwarte lijsten of de *tagging* plaats.

- Gezien het achterwege blijven van onderzoek hoeft het geen verbazing te wekken dat in de Filipijnen vrijwel geen daders vervolgd of berecht worden voor deze moorden, laat staan dat de opdrachtgevers worden berecht. Deze situatie van *impunity* (volledige straffeloosheid) is iets wat in een rechtsstaat helemaal niet aan de orde kan of mag zijn. Er geldt in de Filipijnen in de laatste jaren volledige straffeloosheid voor wat betreft de genoemde vijftig moorden. Ook in andere beroepsgroepen dan juristen worden zulke moorden gepleegd, zoals op journalisten of religieuzen. De activistische Nederlandse priester Willem Geertman, die arme boeren steunde en opleidde, werd bijvoorbeeld tien jaar geleden op dezelfde wijze vermoord.³ Ook dergelijke moorden vinden steeds vaker plaats.

Bij de gesprekken van de onderzoekscommissie in de Filipijnen met verantwoordelijke hoge justitiële autoriteiten op het departement van Justitie, alsook bij de gesprekken met de gouverneur van het eiland Iloilo, werd door deze autoriteiten geen enkele verontrusting getoond over het ontbreken van aanhoudingen en het achterwege blijven van vervolging van de moordenaars en hun opdrachtgevers. Herhaaldelijk werd gezegd dat deze moorden gewoon hoorden bij het risico van het vak. Veel advocaten en rechters en officieren zouden er mogelijk 'zelf om gevraagd hebben' door hun gedrag of verkeerde betrokkenheid, zo werd gesteld.

DE NABESTAANDEN

Toen de commissie doorvroeg wat er door het departement van Justitie op het gebied van bescherming of ondersteuning in de richting van de achtergebleven familie van de vermoorde acht officieren van justitie gedaan werd, heerste er eerst onbegrip en toen stilte. Er was geen enkele aandacht voor deze nabestaanden en evenmin voor de nabestaanden van de andere inmiddels vijftig vermoorde juristen tijdens de periode Duterte. Eerder vonden deze autoriteiten de aandacht van de commissie voor deze zaken eigenaardig.

3. In die zaak Geertman is na tien jaar wel een schutter veroordeeld, maar onderzoek naar de opdrachtgever is achterwege gebleven.

ONDERZOEK NAAR DE MOORDEN

Het onderzoek van de commissie leverde op dat uit alle beschikbare rapportages betreffende de moorden viel vast te stellen dat het altijd om professionele daders ging die mogelijk uit de kring van politie of leger afkomstig waren. De woorden *death squads* vielen regelmatig.

Uit de gegevens en lijsten van de advocatenorganisaties van de Filipijnen blijkt dat het om zeer getrainde, zeer goed bewapende moordenaars gaat. Er worden nauwelijks kogels verspild ... één of twee per moord. Men gebruikt 22-kaliberwapens met dempers. Dat zou ook wijzen in de richting van politie en leger, waar dit kaliber veelvuldig gebruikt wordt. De *modus operandi* is altijd hetzelfde. De *gunman* zit altijd achter op een motor en men heeft vaak van tevoren op de plaats delict gesurveilleerd. De daders plegen hun aanslag gemaskerd en gewoon op de vaak drukke openbare weg. De politionele onderzoeken komen niet of nauwelijks van de grond. Er vindt vrijwel geen enkel serieus onderzoek plaats, ook niet naar het wapen en naar de ballistiek. Getuigen voelen zich vaak geïntimideerd door de onderzoekende politieambtenaren en kunnen hun bevindingen niet kwijt in het onderzoek.

Er is op de Filipijnen sprake van een zeer ongunstige samenloop van een aantal factoren die tot deze extreem bizarre situatie leiden, waarin het bijna normaal wordt geacht om advocaten en juristen te vermoorden. Een situatie die dus net zozeer geldt in de grote steden als in de verafgelegen gebieden. Na het bezoek van onze delegatie zijn de moorden en moordaanslagen op gelijke wijze doorgegaan. Er is niet langer sprake meer van een rechtsstaat op de Filipijnen:

- nu advocaten, rechters, officieren van justitie en hun medewerkers op deze schaal vermoord worden;
- nu er geen enkele vervolging van moordenaars en opdrachtgevers plaatsvindt, en dus feitelijk straffeloosheid heerst;
- nu hoge ambtenaren van justitie (wellicht uit angst) deze zaken helemaal niet serieus en diepgaand onderzoeken, maar slechts badinerend daarover spreken;
- nu potentiële daders uit militaire en politiekringen straffeloos – daartoe aangespoord door uitingen van de president – kunnen blijven doorgaan met hun *death squads*;
- nu de president door blijft gaan met zelf en ook middels zijn ambtenaren *red taggen* en *drugs taggen*, in strijd met alle internationale mensenrechtenverdragen;
- nu advocaten volledig worden geïdentificeerd met de zaak van hun cliënt en hun cliënt zelf;
- nu advocaten – maar ook andere juristen – bepaalde zaken niet meer kunnen behandelen of aannemen uit angst voor moord en bedreigingen.

Dit alles vindt plaats terwijl de overheid aanvallen op advocaten zou moeten veroordelen en vervolgen. De eerdergenoemde VN-principes zeggen hierover dat de overheid de bedreigde advocaten in haar land juist moet beschermen, zodat zij hun werk ongehinderd kunnen doen. Hierdoor is er ook geen goede toegang meer tot justitie of tot een onafhankelijke rechter en advocaat, laat staan tot een eerlijk proces. Overigens beangstigt de huidige onaanvaardbare sfeer van terreur de bevolking ook thans reeds in hoge mate! Er lijkt geen andere conclusie denkbaar dan dat de rechtsstaat in de Filipijnen feitelijk niet meer bestaat, maar geschiedenis is geworden. Het ziet ernaar uit dat alleen grote internationale druk, mogelijk van buurlanden, nog iets aan de situatie kan veranderen. Wellicht dat economische druk kan werken.

ONDERSTEUNING DOOR DE STICHTING DAG VAN DE BEDREIGDE ADVOCAAAT

Omdat deze problematiek helemaal niet leeft in Europa en in andere westerse landen, heeft de Stichting Dag van de Bedreigde Advocaat getracht de rapportage van de commissie wereldwijd zo goed mogelijk te verspreiden en perspublicaties hierover in het Westen te bevorderen. Zo hebben wij publicaties kunnen bevorderen door netwerken en interviews in Europa en in Nederland; in Australië is een groot artikel geschreven voor het Australische juristenblad. Al Jazeera Azië TV heeft onlangs in de Filipijnen via ons netwerk een film over deze problematiek gemaakt. In deze film komt ook de schrijnende situatie van de nabestaanden en naaste betrokkenen van de slachtoffers goed in beeld. Door mee te werken en door publicaties kunnen wij deze problemen op grote schaal onder de aandacht brengen. Daarnaast hebben we met 150 andere advocaten- en mensenrechtenorganisaties een gezamenlijke internationale noodoproep over de Filipijnen medeondertekend. Hierin wordt opgeroepen om internationaal aandacht te genereren voor de extreme toestand waarin de Filipijnse advocaten moeten werken.

Ook brengen we de Filipijnse advocaten zo veel mogelijk in rechtstreeks contact met voor hen relevante organisaties, zoals de Europese overkoepelende publiek-rechtelijke organisatie CCBE, waarvan alle Europese advocatenorganisaties lid zijn. Voorts hebben wij meerdere belangrijke meetings voor hen georganiseerd in het afgelopen jaar en blijven wij ook op Europees niveau aandacht vragen. Ook de Verenigde Naties hebben al veelvuldig in diverse situaties en gremia hun zorgen geuit over de steeds dieper wegzakkende rechtsstaat en de rechteloosheid van burgers en juristen.

De Stichting Dag van de Bedreigde Advocaat zal de Filipijnse collega's zo goed mogelijk blijven steunen. Er ontstaat wereldwijd een steeds grotere belangstelling voor en solidariteit met de groep Filipijnse collega's die dagelijks onder een extreme druk hun taken moeten verrichten. Zij blijven met onvoorstelbare moed

hun werk zo goed mogelijk doen. Bij hun dagelijkse werk, zo vernamen wij, worden zij ook gevolgd en clandestien gefilmd en er worden geheime verslagjes over hen gemaakt. Ze proberen nu zo veel mogelijk samen te reizen of samen te zijn. Wij spraken ook veel collega's en de weduwe van de vorig jaar vermoorde advocaat Ben Ramos, die structureel voor arme boeren opkwam en hen ook onderwees in hun rechtspositie. We horen van zijn bevriende collega's en zijn weduwe dat de moord op Ben Ramos juist een belangrijke morele reden is om door te gaan met het werk.

CONCLUSIES

De bovenstaande vergelijking tussen de situatie in Nederland en die in de Filipijnen leidt tot de volgende conclusies.

In feite bestaat de rechtsstaat op de Filipijnen niet meer. Zelfs president Duterte zet alle normen en wettelijke regels terzijde om zijn doelen te bereiken.

Hij neemt bij zijn 'war against drugs' op de koop toe dat hij vele nationale wetten schendt, en zelfs vele internationale verdragen waartoe de Filipijnen zich verbonden hebben.

Hij doet mee aan het *red taggen* en *drugs taggen* van advocaten, die daardoor een prooi worden van huurmoordenaars. Ook andere hooggeplaatste Filipijnse autoriteiten maken zich daaraan schuldig. De relevante ministeries, alsook de politiediensten, het leger en andere relevante instanties doen onacceptabel weinig moeite om moordenaars van advocaten, rechters en officieren van justitie te laten arresteren, laat staan te berechten. Opsporen van het brein achter de moorden vindt al helemaal niet plaats, en evenmin wordt gepoogd om de overal opduikende zwarte lijsten – soms een lijst namen, soms een affiche – met foto's van getagde advocaten en juristen te bestrijden. Er heerst ongekeerde straffeloosheid op de Filipijnen. Steun aan slachtoffers of bescherming van slachtoffers wordt niet geboden. Bescherming van de rechtsstaat en bescherming van de mensenrechten van de bedreigde beroepen, zoals in casu advocaten en juristen, lijken weinig relevante items op de politieke agenda in de Filipijnen.

In Nederland lijkt zich juist een tegenovergestelde beweging voor te doen. De moord op Wiersum en de moordaanslag op de Enschedese advocaat hebben een enorme golf van verontrusting in de Nederlandse maatschappij veroorzaakt. Er werd ook direct verband gelegd met de bedreiging van de rechtsstaat door deze wandaden jegens beide advocaten, die hun professionele werkzaamheden op serieuze en moedige wijze verrichtten. Men zag in Nederland dat er niet alleen twee zeer grote politieteams werden ingezet om deze beide aanslagen tot op de bodem te onderzoeken, maar ook dat alle betrokken politie- en justitiële diensten en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid en vele andere betrok-

ken instanties zich onmiddellijk verzamelden om zich te beraden over onderzoeken die moeten plaatsvinden. Ook ging men meteen de beveiligingscriteria her-toetsen; voorheen keken de beveiligingsspecialisten altijd naar de vraag: ligt er concrete dreigingsinformatie?

Thans geldt het criterium: hoe voorstelbaar is het dat iemand, gezien zijn functie, het gevaar loopt om te worden vermoord? Ten slotte: minister Grapperhaus van Justitie en Veiligheid heeft gesteld dat het kabinet zich harder zal inzetten voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit en dat er meer aandacht zal komen voor de veiligheid van advocaten.

De toekomst zal leren hoe deze vrome wensen tot concrete maatregelen zullen leiden en het gewenste effect zullen hebben. Bij de laatste G7-bijeenkomst in Biarritz zijn zeven balies uit de betrokken landen bijeengekomen in een side-event. Deze afgevaardigden hebben als aanbeveling aanvaard 'dat ze zich zullen inzetten om de inzet en actie gericht op de viering van de jaarlijkse Dag van de Bedreigde Advocaat te ondersteunen en dat zij advocatenorganisaties uit andere landen zullen aanmoedigen om hetzelfde te doen'. Ook op Europees niveau worden aldus de veiligheid van advocaten en daarmee de zorg voor de rechtsstaat tot uitdrukking gebracht.

List of lawyers and law workers attacked with murderous intent under Duterte regime

As of 5 November 2019 Compiled by the IAPL Monitoring Committee on Attacks on Lawyers

Tabel 1 ATTORNEYS

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
1. Bato, Rogelio	August 23, 2016	Tacloban City, Leyte
2. Evasan, Allen	August 23, 2016	Iligan City, Lanao del Norte, Mindanao
3 Tolentino, Melder	September 15, 2016	Magsingal, Ilocos Sur, Luzon
4. Mazo, Honorato	October 7, 2016	Malalein Town, North Cotabato, Luzon
5. Apada, Jemar	December 1, 2016	Diadi, Nueva Vizcaya, Luzon
6. Castenada, Arlan	December 20, 2016	San Pablo, Isabela, Luzon
7. Paderanga, Goering Sr.	December 22, 2016	Cebu City, Cebu
8. Paderanga, Gerik Caesare	December 22, 2016	Cebu City, Cebu
9. Canoy, Victor (former judge)	February 2, 2017	Surigao City, Surigao del Norte, Mindanao
10. Mascarinas-Green, Mia Manuelita	February 14, 2017	Tagbilaran City, Bohol

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
11. Abinal, Nasser (survived attack)	May 5, 2017	Quiapo, Metro Manila
12. Mitra, Elmer Jr.	June 1, 2017	Paco, Metro Manila
13. Yumol, Dolores	June 6, 2017	Las Pinas City, Metro Manila
14. Aban, Hermie	August 15, 2017	Puerto Princesa, Palawan
15. Espinosa , Ron Ely (survived attack)	August 2017	Sorsogon City, Sorsogon, Luzon
16. Gahol, Pablito (former prosecutor)	September 3, 2017	Mandaluyong, Metro Manila
17. Baldeo, Expectation	December 3, 2017	Tiaong, Quezon, Luzon
18. Cabatbat, Argel (survived attack)	February 13, 2018	Quezon City, Metro Manila
19. Ungab, Jonah	February 19, 2018	Cebu City, Cebu
20. Hererra, Henry	April 22, 2018	Atimonan, Quezon, Luzon
21. Marabe, Geronimo (former prosecutor)	May 22, 2018	Ozamis City, Misamis, Occidental, Mindanao
22. Galit, Joey	June 21, 2018	Cainta, Rizal, Luzon
23. Solima, Salvador (former prosecutor)	July 2, 2018	Barangay Guadalupe City, Cebu City
24. Atutubo, Rafael	August 23, 2018	Bacolod City, Negros Occidental, Negros
25. Villamor, Connie del Rio	September 24 2018	Tagum City, Davao del Norte, Mindanao
26. Donasco, Wilmer (survived attack)	September 26, 2018	Ecoland, Davao City, Mindanao
27. Romero, Edel Julio	September 28, 2018	Roxas City, Capiz, Panay
28. Perera, Jason (survived attack)	September 29, 2018	Laoag City, Ilocos Norte, Luzon
29. Ramos, Benjamin Jr.	November 6, 2018	Kabankalan, Negros Occidental
30. Laban, Nasser M.	December 6, 2018	Cotabato City, Maguindanao
31. Batocabe, Rodel	December 22, 2018	Daraga Town, Albay, Luzon
32. Del Castillo, Erfe (survived attack)	December 22, 2018	Talisay City, Negros Occidental
33. Castro, Marry Ann (former prosecutor)	January 17, 2019	Cebu City, Cebu
34. Mendoza, Alwyn (abducted, not known if alive; survived?)	February 23, 2019	Cabanatuan City, Nueva Ecija, Luzon
35. Lopo, Rex Jasper	March 13, 2019	Tagum City, Davao del Norte, Mindanao
36. Mejia, Chairmaine Pelayo	March 26, 2019	Las Piñas City, Metro Manila

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
37. Crisostomo, Val	May 17, 2019	Barangay Bonuan Guest, Pangasinan, Luzon
38. Golla, Edilberto Jr.	May 17, 2019	Rodriguez, Rizal, Luzon
39. Trinidad, Anthony	July 23, 2019	Guihulngan City, Negros Oriental, Central Visayas
40. Gomez, Nicolas Jr.	July 28, 2019	Barangay Poblacion in Valencia City, Bukidnon
41. Dela Cerna, Inocencio (survived)	September 2, 2019	Cebu City, Cebu, Central Visayas
42. Cabugoy, Irineo Michael	September 6, 2019	Antipolo City, Rizal, Luzon
43. Acpal, Jesus	September 21, 2019	Brgy. Poblacion, Muntinlupa City, Metro Manila
44. Heredia, Criselda (survived)	September 23, 2019	Panitan, Capiz, Western Visayas

JUDGES

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
45. Abul, Godofredo Jr.	August 5, 2017	Butuan City, Agusan del Norte, Mindanao
46. Begino, Ricky	June 12, 2018	Presentacion, Camarines Sur, Luzon
47. Pintac, Edmundo P.	October 8, 2018	Ozamiz City, Misamis Occidental, Mindanao
48. Lacaya, Reymar	May 17, 2019	Liloy, Zamboanga del Norte Mindanao
49. Bañez, Mario Anacleto	November 5, 2019	San Fernando, La Union

PROSECUTORS

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
50. Acido, Rolando	October 26, 2016	Mati City, Davao Oriental, Mindanao
51. Mingoa, Johanne Noel	January 11, 2017	Quezon City, Metro Manila
52. Tesiorna, Manuel (survived attack)	February 6, 2017	Surigao City, Surigao del Norte, Mindanao
53. Azarcon, Diosdado	May 22, 2017	Caloocan City, Metro Manila
54. Ronatay, Maria	July 18, 2017	Taytay, Rizal, Luzon
55. Luna, Reymund	September 29, 2017	Infanta, Quezon, Luzon
56. Tagnong, Ramy #	May 4, 2018	Antipolo City, Rizal, Luzon
57. Velasco, Rogelio	May 11, 2018	Quezon City, Metro Manila

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
58. Ednaco-Tanyag, Madonna	June 4, 2018	Quezon City, Metro Manila
59. Olivar, Josephine C. (survived attack)	June 10, 2019	Calapan City, Oriental Mindoro
60. Susano, Elmer (survived attack)	September 10, 2019	Caloocan, Metro Manila

Chief Legal Officer, PNP, Calabarzon, prosecuted erring police officers

COURT OFFICIALS

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
61. Villaruz, Randel	October 1, 2018	Batac City, Ilocos Norte, Luzon

PARALEGALS

VICTIM	DATE OF INCIDENT	PLACE OF INCIDENT
62. Pura, Edwin	October 26, 2017	Gubat, Sorsogon, Luzon
63. Acob, Mariam Uy	September 23, 2018	Mamasapano, Maguindanao. Mindanao
64. Lee, Brandon (survived attack)	August 6, 2019	Lagawe, Ifugao, Luzon

SUMMARY

There have been 64 assassination attempts against Filipino lawyers and law workers under the Duterte regime, July 1, 2016 to 23 September 2019.

As a result, 51 have died, while 13 survived (9 attorneys, assuming the abductee Mendoza, no. 34 is still alive; 3 prosecutors, 1 paralegal).

Categories of those killed:

Lawyers:

35 attorneys

8 prosecutors

5 judges

48 killed (49 if Mendoza was killed after abduction)

Law Workers:

2 Paralegals

1 Clerk of a Regional Trial Court

3 killed

Total 51 killed

Rate of killing of lawyers under last three Presidents*

Duterte 1.20 per month

Aquino .68 per month

Arroyo .72 per month

*excludes Law Workers for purposes of comparison

Relevant past articles from the *Alternative Law Journal* (Australia):

“Attacks on Lawyers: A threat to democracy” (2015, v.40:1, 71-2) by Gill H. Boehringer, Stuart Russell, Kristian Boehringer, Julio Moreira

“Globalization, Lawyers and the State” (2008, v. 33:3, 169-72) by Gill H. Boehringer and Stuart Russell